

Tema 24: Brak i Sveti red

Brak je ustanova koju je Bog predvidio u svojoj mudrosti, kako bi u čovječanstvu proveo svoj božanski plan ljubavi. Rađa se osobnim i neopozivim pristankom supružnika. Bitna svojstva braka su jedinstvo i nerazrješivost. Ovaj poseban savez stavljen je u službu rađanja i obrazovanja djece, koja su najizvrsniji dar braka i uvelike doprinose dobru svojih roditelja.

25.12.2023.

Članak poslušajte ovdje.

Otac nas je, u svom planu ljubavi, izabrao u Kristu prije stvaranja svijeta, da nas uzdigne na dostojanstvo djece Božje (usp. Ef 1,4-5). Nadalje, želi računati na suradnju čovječanstva kako bi ostvario svoj plan spasenja. Unutar ovih planova božanske Providnosti, sakramenti ženidbe i reda daju kršćanima poseban poziv i poslanje u Crkvi (usp. Katekizam, 1534).

Sakrament braka

Brak nije „učinak slučajnosti ili rezultat slijepe evolucije prirodnih sila. To je zapravo mudra i providna institucija Boga Stvoritelja, čija je svrha bila da u čovjeku izvrši Njegov plan pun ljubavi. Kao posljedica toga,

muž i žena, kroz taj međusobni dar samih sebe, koji je samo njima specifičan i isključiv, razvijaju to jedinstvo dviju osoba u kojem se međusobno usavršavaju, surađujući s Bogom u rađanju i odgoju novih života. Ženidba krštenika ima, osim toga, dostojanstvo sakramentalnog znaka milosti, jer predstavlja jedinstvo Krista i Njegove Crkve.”[1]

„U svojoj najdubljoj stvarnosti, ljubav je u biti dar i bračna ljubav, koja, iako vodi supružnike do uzajamne 'spoznaje' koja ih čini 'jednim tijelom' (usp. Post 2,24), nije iscrpljena unutar para, budući da ih čini sposobnima za najveće moguće sebedarje, po kojem postaju Božji suradnici u darivanju života novom čovjeku.”[2]

Ta uzajamna ljubav između supružnika „postaje slika apsolutne i neprolazne ljubavi kojom Bog ljubi čovjeka. Dobra je, vrlo dobra u

Stvoriteljevim očima (Post 1,31). A ta ljubav koju Bog blagoslivlja ima za cilj da bude plodna i da se ostvari u zajedničkom djelu bdijenja nad stvorenjem: 'I blagoslovi ih Bog i reče im Bog: 'Plodite se i množite, napunite zemlju i sebi je podložite'. (Post 1,28)” (Katekizam, 1604.).

Specifični dar koji karakterizira bračnu ljubav nalazi se u osobama kao recipročnim spolnim bićima kako bi generirali novi život. Nitko ne može postati roditelj sam ili s drugom osobom istog spola, jer očinstvo i majčinstvo čine jedno načelo naraštaja. Stoga u bračnoj ljubavi prihvaćanje dara posjeduje dinamiku koja je posve vlastita i različita od drugih jezika ljubavi: samo u bračnoj ljubavi postoji istovjetnost između ponude dara i prihvaćanja dara. Doista, prihvaćanje dara očinstva događa se davanjem dara majčinstva i obrnuto. Stoga nije moguće intimnije

zajedništvo ljubavi između dviju osoba koje su, prema riječima Svetoga pisma, jedno tijelo (Post 2,24).

Gore opisana dinamika bračnog sebedarja pokazuje da bračna ljubav ne nastaje spontano nego iz slobodnog sebedarja svake osobe. Budući da je ovo sebedarje obostrano, to je ljubav koju supružnici duguju jedan drugome. Ovu istinu poučava sveti Pavao kada piše da „žena ne vlada svojim tijelom, nego muž; tako i muž ne gospodari svojim tijelom, nego žena” (1 Kor 7,4). Apostol prenosi istu pouku kada podsjeća muževe da „ljube svoje žene kao svoja tijela” (Ef 5,28). Brak, kao prirodna institucija, ima dimenziju pravednosti koja je svojstvena bračnoj ljubavi: „Institucija braka nije nepotrebno miješanje društva ili vlasti, niti izvanjsko nametanje oblika. Radije je to unutarnji zahtjev saveza bračne

ljubavi koji se javno potvrđuje kao jedinstven i isključiv, kako bi se živjelo u potpunoj vjernosti naumu Boga, Stvoritelja.”[3]

Budući da je bračna zajednica prirodni temelj obitelji i osnovna stanica društva, ona ne pripada isključivo privatnoj sferi, već je dobro od javnog interesa. Društvo štiti brak kroz svoju pravnu instituciju: građanski brak u društvu i kanonski brak u Crkvi. Da bi legalizacija braka bila doista korisna za opće dobro, zakon mora biti u skladu s biti onoga što brak jest, tj. kao prirodna institucija, a također i kao sakrament u slučaju kanonske ženidbe.

U mnogim je zemljama uobičajeno da ljudi žive zajedno na način muža i žene, ali bez ikakve institucionalne veze. Razlozi su različiti: „utjecaj ideologija koje obezvrjeđuju brak i obitelj, želja da se izbjegnu neuspjesi

drugih parova, strah od nečega što smatraju previše važnim i svetim, društvene mogućnosti i ekonomske koristi povezane s jednostavnim zajedničkim životom, čisto emocionalno i romantično poimanje ljubavi, strah od gubitka svoje slobode i neovisnosti i odbacivanje nečega što je zamišljeno kao čisto institucionalno i birokratsko.”[4] Ako je veza uspostavljena iskrenom željom za brakom, tada postoji potreba za pomoći im da legaliziraju svoju situaciju. Ako takve volje nema, treba pomoći paru da otkrije laž koja je prisutna u njihovom odnosu, jer bračna ljubav „zahtijeva potpuno i konačno darivanje osoba jednih drugima” (Katekizam, 2391). „Izraz 'slobodna unija' je pogrešan: što 'unija' može značiti kada se partneri ne obvezuju jedno prema drugome, pokazujući nedostatak povjerenja u drugoga, u sebe ili u budućnost?” (Katekizam, 2390)

Promatramo li stvaranje iz Kristove perspektive, otkrivamo da je to božansko djelovanje „temelj ‘svih Božjih spasenjskih planova’, ‘početak povijesti spasenja’ koja kulminira u Kristu” (Katekizam, 280). S ove točke gledišta, instituciju braka na prirodnoj razini može se promatrati kao obdarenu novim dostojanstvom: uspostavio ju je Bog kao tip ili lik za jedinstvo između Krista i Crkve (usp. Ef 5,31- 32). Zbog te veze između bračne veze i Kristove ljubavi, bračna ljubav ne samo da sudjeluje u Božjoj stvarateljskoj ljubavi, nego i u njegovoj spasenjskoj ljubavi, prenoseći zajedno s ljudskim životom život milosti u Kristu [5].

Istočni grijeh uveo je raskid čovječanstva s Bogom, a ujedno i raskid izvornog zajedništva između muškarca i žene. Institucija braka je pak oslabljena pojavom poligamije i razvoda, a tjelesno roditeljstvo sada

prenosi istočni grijeh umjesto života djece Božje.

Stari zakon, u skladu s božanskom pedagogijom, niti kritizira poligamiju patrijarha niti zabranjuje razvod; ali „videći Božji savez s Izraelom u slici isključive i vjerne bračne ljubavi (usp. Hoš 1-3; Iz 54,62; Jr 2-3,31; Ez 16, 23), proroci su pripremili savjest Izabranog naroda za produbljeno razumijevanje jedinstva i nerazrješivosti ženidbe (usp. Mal 2,13-17)” (Katekizam, 1611). Štoviše, obnova izvornog božanskog blagoslova nad Abrahamom, zajedno s obećanjem nebrojenih potomaka kojima će Bog dati zemlju Kanaan (usp. Post 12,2.7; 13,16; 22,17), daje braku temeljnu ulogu u ispunjenju božanskog plana spasenja. Bez braka se ne bi ispunio savez koji je Bog sklopio s Abrahamom i njegovim potomstvom, a koji je u svjetlu Novoga zavjeta simbol saveza

između Krista i Crkve (usp. Gal 3, 26-29).

„Isus, koji je u sebi sve pomirio, vratio je braku i obitelji u njihov izvorni oblik (usp. Mt 10,1-12). Brak i obitelj su otkupljeni od Krista (usp. Ef 5, 21-32) i obnovljeni na sliku Presvetog Trojstva, otajstva iz kojeg izvire sva prava ljubav. Zaručnički savez, koji potječe iz stvaranja i objavljuje se u povijesti spasenja, dobiva svoje puno značenje u Kristu i njegovoj Crkvi. Po svojoj Crkvi Krist daruje braku i obitelji milost potrebnu za svjedočenje Božje ljubavi i život zajedništva. Evanđelje obitelji obuhvaća povijest svijeta, od stvaranja muškarca i žene na sliku i priliku Božju (usp. Post 1,26-27), do ispunjenja otajstva Saveza u Kristu na kraju vremena sa svadbenom gozdom Jaganjčevom(usp. Otk 19,9)”
[6]

Proslava vjenčanja

Ženidba se rađa iz osobnog i neopozivog pristanka supružnika (usp. Katekizam, 1626). „Bračni pristanak je čin volje kojim se muškarac i žena uzajamno daju i prihvaćaju neopozivim savezom kako bi uspostavili brak” (Zakonik kanonskog prava, 1057 §2).

„Crkva obično zahtijeva da vjernici sklapaju ženidbu prema crkvenom obliku” (Katekizam, 1631). Stoga su „valjane samo one ženidbe koje su sklopljene pred mjesnim ordinarijem, župnikom ili svećenikom ili đakonom kojega je tko od njih ovlastio, a koji pomažu, i pred dva svjedoka prema navedenim pravilima” u Zakoniku kanonskog prava (Zakonik , 1108 §1).

Nekoliko je razloga iza ove norme. Sakramentalni brak stvara prava i dužnosti u zajednici Crkve između supružnika i prema njihovoj djeci. Budući da je brak stanje života u

Crkvi, o njemu mora postojati sigurnost (dakle obveza imati svjedoke); a javni karakter privole štiti jednom dano "ja činim" i pomaže supružnicima da ostanu vjerni svojim zavjetima (usp. Katekizam, 1631).

„Bitna svojstva ženidbe su jedinstvo i nerazrješivost, koje u kršćanskoj ženidbi po sakramentu dobivaju posebnu čvrstoću“ (Zakonik kanonskog prava, 1056). Muž i žena „po bračnom savezu više nisu dvoje, nego jedno tijelo (usp. Mt 19,6) . . . Kao uzajamni dar dviju osoba, ovo intimno jedinstvo i dobro djece nameću potpunu vjernost supružnicima i zalažu se za neraskidivo jedinstvo među njima.”[7]

„Jedinstvo braka, koje jasno priznaje naš Gospodin, jasno je razjašnjeno u jednakom osobnom dostojanstvu koje se mora priznati muškarcu i

ženi u uzajamnoj i bezrezervnoj ljubavi.'[8] Poligamija je u suprotnosti s bračnom ljubavlju koja je nepodijeljena i isključiva. ” (Katekizam, 1645.).

„U svom propovijedanju Isus je nedvosmisleno naučavao izvorno značenje zajednice muškarca i žene kako je to Stvoritelj htio od početka: dopuštenje koje je dao Mojsije da se rastane od žene bilo je ustupak tvrdoći srca (usp. Mt 19,8). Bračna zajednica muškarca i žene je neraskidiva: sam je Bog odredio ‘što dakle Bog združi, čovjek neka ne rastavlja’ (Mt 19,6)” (Katekizam, 1614). Snagom sakramenta, po kojem kršćanski supružnici očituju i sudjeluju u otajstvu jedinstva i plodonosne ljubavi između Krista i Crkve (Ef 5,32), nerazrješivost dobiva novo i dublje značenje povećavajući izvornu čvrstoću bračne veze, tako da se „ženidba koja je *ratum* [to jest, sklopljena između krštenih osoba]et

consummatum [to jest, sklopljena bračnim činom između supružnika] ne može razvrgnuti nikakvim ljudskim silama i bez razloga, osim smrću” (Zakonik kanonskog prava, 1141).

„Razvod je teški prijestup protiv prirodnog zakona. Njime se želi raskinuti ugovor, na koji su supružnici slobodno pristali, da žive jedno s drugim do smrti. Razvod šteti savezu spasenja, čiji je znak sakramentalna ženidba” (Katekizam, 2384). „Može se dogoditi da je jedan od supružnika nevina žrtva rastave braka donesene po građanskom pravu; ovaj supružnik stoga nije prekršio moralni zakon. Znatna je razlika između supružnika koji je iskreno nastojao biti vjeran sakramentu ženidbe pa je nepravедno napušten i onoga koji svojom teškom krivnjom razara kanonski valjanu ženidbu” (Katekizam, 2386).

„Ipak, postoje neke situacije u kojima zajednički život postaje praktički nemoguć iz raznih razloga. U takvim slučajevima Crkva dopušta fizičko razdvajanje para i njihov odvojeni život. Supružnici ne prestaju biti muž i žena pred Bogom i stoga nisu slobodni sklopiti novu zajednicu. U ovoj teškoj situaciji najbolje bi rješenje bilo, ako je moguće, pomirenje” (Katekizam, 1649). Ako nakon rastave „građanski razvod ostane jedini mogući način osiguranja određenih zakonskih prava, skrbi za djecu ili zaštite nasljedstva, može se tolerirati i ne predstavlja moralnu uvredu” (Katekizam, 2383).

Ako se nakon razvoda sklopi nova zajednica, čak i ako je priznata građanskim pravom, „ponovno vjenčani supružnik tada je u situaciji javnog i trajnog preljuba” (Katekizam, 2384). Ponovno vjenčani rastavljeni, iako nastavljaju pripadati

Crkvi, ne mogu biti pripušteni Euharistiji, jer njihovo stanje i životni uvjeti objektivno proturječe neraskidivom jedinstvu ljubavi između Krista i Crkve; to se sjedinjenje označava i ostvaruje u euharistiji.[9] „Pomirenje u sakramentu pokore koji bi otvorio put euharistiji može se dati samo onima koji su, kajući se što su prekršili znak Saveza i vjernosti Kristu, iskreno spremni poduzeti način života koji više nije u suprotnosti s nerazrješivošću braka. To u praksi znači da kada iz ozbiljnih razloga, kao što je na primjer odgoj djece, muškarac i žena ne mogu zadovoljiti obvezu rastave, oni 'preuzimaju na sebe dužnost živjeti u potpunoj uzdržljivosti, tj. uzdržavanje od djela koja su svojstvena bračnim parovima.'”[10]

Ove norme treba primjenjivati sa suosjećanjem prema osobama i stvarnim izazovima s kojima se

suočavaju. Crkva treba izbjegavati postavljanje toliko uvjeta na božansko milosrđe da ono bude ispražnjeno od smisla.[11] To znači uzeti u obzir da pokornik, „premda vjeran nakani da više ne griješi, zbog prošlih iskustava i svijesti o sadašnjoj slabosti može imati strah od novih padova; ali to ne šteti autentičnosti nakane, kada se taj strah pridruži volji, poduprtoj molitvom, da se učini ono što je moguće da se izbjegne krivnja.”[12] Pokornik, zbog specifičnih okolnosti u kojima se nalazi, možda nije u potpunosti odgovoran za vlastita djela. Ispovjednik mora uzeti u obzir ove faktore pri procjeni što pokornik može učiniti da izbjegne krivnju. Tako ispovjednik može doći do moralne sigurnosti da pokornik ima dovoljno kajanja da primi odrješenje. [13]

U svakom slučaju, ako dođe do novog pada, osoba treba prije pričesti

pristupiti sakramentu ispovijedi. Zapravo, seksualni odnosi s nekim tko nije zakoniti supružnik uvijek su, po svom cilju, intrinzično zli. Štoviše, budući da je njihovo pokajanje samo po sebi skriveno, „dok je njihovo stanje rastavljenih i ponovno vjenčanih *per se* očito, moći će primiti euharistijsku pričest samo *remoto scandalo*.”[14] Konačno, trebamo također imati na umu da primanje euharistije nije zamišljeno kao cilj puta obraćenja, nego kao dragocjena pomoć da se nastavi s poduzimanjem potrebnih koraka za život u situaciji koja više nije u suprotnosti s Isusovim učenjem o braku.[15]

Odgovorno roditeljstvo

„Po samoj svojoj prirodi, institucija braka i bračne ljubavi usmjerena je na rađanje i obrazovanje potomstva i u njima nalazi svoju krunu.“ Djeca su najveći dar braka i uvelike doprinose

dobrobiti samih roditelja. Sam Bog je rekao: 'Nije dobro da čovjek bude sam' i 'od početka ih [on] stvori muško i žensko'; želeći ih na poseban način povezati u vlastitom stvaralačkom radu, Bog je blagoslovio muškarca i ženu riječima: 'Plodite se i množite.' Dakle, prava bračna ljubav i cjelokupni ustroj obiteljskog života koji iz nje proizlazi, bez umanjenja drugih ciljeva braka, usmjereni su na to da supružnike osposobe za hrabru suradnju s ljubavlju Stvoritelja i Spasitelja, koji će preko njih iz dana u dan povećavati i obogaćivati svoju obitelj" (Katekizam, 1652).[16] Stoga, „među parovima koji ispunjavaju zadatak koji im je Bog dao...posebno treba spomenuti one koji s velikodušnim srcem i s mudrim i zajedničkim promišljanjem poduzmu dostojanstven odgoj velike obitelji.”[17]

Čak i uz velikodušno raspoloženje prema roditeljstvu, „određeni moderni uvjeti često sprječavaju parove da skladno uredе svoje bračne živote, i . . . nalaze se u okolnostima u kojima se barem privremeno ne bi trebala povećavati veličina njihovih obitelji.”[18] „Ako, dakle, postoje dobro utemeljeni razlozi za razmak rađanja, koji proizlaze iz fizičkog ili psihičkog stanja muža ili žene, ili izvanjskih okolnosti, Crkva uči da vjenčani ljudi tada mogu iskoristiti prirodne cikluse svojstvene reproduktivnom sustavu i upustiti se u bračne odnose samo u onim vremenima koja su neplodna, kontrolirajući tako rađanje.”[19]

„Ženidba je, prema Božjem naumu, temelj šire zajednice obitelji, budući da je sama institucija braka i bračne ljubavi usmjerena na rađanje i odgoj potomstva, u kojem ono nalazi svoju krunu“[20].

„'Budući da je Stvoritelj svega ustanovio bračno partnerstvo kao početak i temelj ljudskog društva', obitelj je 'prva i vitalna stanica društva'." [21] Ova bitna i vitalna javna uloga braka i obitelj poziva na svoju obranu i ohrabrenje od strane javnih vlasti.

Unutar Crkve obitelj se naziva "domaćom Crkvom" jer jedinstveno zajedništvo među njezinim članovima ima za cilj biti „specifična objava i ostvarenje crkvenog zajedništva." [22] „Roditelji trebaju svojom riječju i primjerom biti prvi propovjednici vjere svojoj djeci; trebaju ih ohrabrivati u zvanju koje je vlastito svakome od njih, njegujući s posebnom pažnjom poziv za sveto stanje." [23] „Ovdje su otac obitelji, majka, djeca i svi članovi obitelji. Obitelj ostvaruje svećeništvo krštenika na povlašten način 'primanjem sakramenata, molitvom i zahvaljivanjem, svjedočenjem svetog

života te samoodricanjem i djelatnom ljubavlju.' Tako je dom prva škola kršćanskog života i 'škola za ljudsko obogaćivanje.' Ovdje se uči ustrajnosti i radosti rada, bratskoj ljubavi, velikodušnom – čak i opetovanom – opraštanju, a iznad svega bogoštovlju u molitvi i žrtvovanju vlastitog života” (Katekizam, 1657).

Sakrament svetog reda

Među izraelskim narodom, koji je u Izl 19,6 označen kao "kraljevstvo svećenika", Levijevo pleme je Bog izabrao za službu u "šatoru svjedočanstva" (Br 1,50). S druge strane, među levitima, svećenici Starog saveza bili su posvećeni obredom pomazanja (usp. Izl 29,1-7), dok im je dodijeljena funkcija „u ime ljudi u odnosu na Boga, da prinose darove i žrtve za grijehe” (Heb 5,1). Kao element Mojsijevog zakona, ovo svećeništvo je uvod u "bolju nadu"

(Heb 7,19), "sjena dobrih stvari koje dolaze", ali samo po sebi to svećeništvo "nikada ne može istim žrtvama koje se neprestano prinose iz godine u godinu, učiniti savršenima one koji se približavaju" (Heb 10,1).

Levitsko je svećeništvo predočilo u Izabranom narodu potpuno ostvarenje svećeništva u Isusu Kristu, čije svećeništvo nije bilo vezano uz rodoslovlje, niti uz žrtve u hramu, niti uz Zakon, nego samo uz samoga Boga (usp. Heb 6: 17-20 i 7:1 i dalje). Stoga ga je Bog „odredio za velikog svećenika po redu Melkisedekovu" (Heb 5,10), koji je "jednim prinosom . . . za sva vremena usavršio one koji su posvećeni" (Heb 10,14).

Doista, Utjelovljena Božja Riječ, u ispunjenju mesijanskih proročanstava, svojom smrću i uskrsnućem otkupljuje sve ljude,

dajući tako vlastiti život u ispunjenju svog svećeničkog identiteta. Ovo svećeništvo, koje sam Isus predstavlja u terminima posvećenja i poslanja (usp. Iv 10,14), stoga ima univerzalnu vrijednost: nema „Božjeg spasenjskog djelovanja izvan jedinstvenog Kristova posredovanja.”[24]

Na Posljednjoj večeri Isus očituje svoju želju da svoje apostole učini dionicima svoga svećeništva, koje je opisano u terminima posvećenja i poslanja: „Kao što si ti mene poslao u svijet, i ja sam njih poslao u svijet. I za njih posvećujem samoga sebe, da i oni budu posvećeni u istini” (usp. Iv 17,18-19). Ovo sudjelovanje postaje stvarnost u različitim trenucima tijekom Kristove službe, što se može smatrati uzastopnim koracima koji vode do ustanove svetog reda: kada Krist poziva apostole i uspostavlja ih kao družbu (usp. Mk 3,13-19), kada ih poučava i šalje propovijedati (usp. Lk

9, 1-6), kada im daje moć opraštanja grijeha (usp. Iv 20, 22-23), kada im povjerava sveopći misionarski nalog (usp. Mt 28,18-20); i na vrlo poseban način kada im zapovijeda slavljenje euharistije: „Ovo činite meni na spomen" (1 Kor 11,24). Apostoli su „u potpunosti potvrđeni [u svojoj misiji] na dan Pedesetnice." [25]

Tijekom svog života, apostoli „ne samo da su imali pomoćnike u svojoj službi, nego su također, kako bi se poslanje koje im je dodijeljeno moglo nastaviti nakon njihove smrti, prenijeli na svoje neposredne suradnike, tako reći, u obliku oporuke, dužnost potvrđivanja i dovršavanja započetog posla . . . i dali im naredbu da, kad budu trebali umrijeti, drugi odobreni ljudi preuzmu njihovu službu. . . Biskupi su, dakle, sa svojim pomagačima, svećenicima i đakonima, preuzeli službu zajednice, predsjedavajući umjesto Boga stadu, čiji su pastiri,

kao učitelji nauka, svećenici svetog bogoslužja i službenici upravljanja .”[26]

U Novom se zavjetu apostolska služba prenosi polaganjem ruku popraćenim molitvom (usp. Dj 6,6; 1 Tim 4,14; 5,22; 2 Tim 1,6); to je praksa koju nalazimo u najstarijim obredima ređenja, poput onih zabilježenih u *Traditio Apostolica* i *Statuta Ecclesiae Antiqua*. Ova bitna jezgra, koja čini sakramentalni znak, obogaćena je tijekom stoljeća nizom komplementarnih obreda, koji se mogu razlikovati prema različitim liturgijskim tradicijama. „U Latinskoj Crkvi početni obredi – predstavljanje i izbor ordinanda, pouka od biskupa, ispit kandidata, litanije svetima – potvrđuju da je izbor kandidata učinjen u skladu s praksom Crkve i priprava za svečani čin posvete, nakon kojega nekoliko obreda simbolično izražava i dovršava ostvareno otajstvo: za biskupa i

svećenika pomazanje svetom krizmom, znak posebnog pomazanja Duha Svetoga koji njihovu službu čini plodnom; za biskupa primanje knjige Evanđelja, prstena, mitre i štapa kao znakova njegova apostolskog poslanja naviještanja Riječi Božje, vjernosti Crkvi, Kristovoj zaručnici, i svoje pastirske službe stada Gospodnjeg; predstavljanje svećeniku patene i kaleža, 'prinos svetog naroda' koji je pozvan prikazati Bogu; dajući knjigu Evanđelja đakonu koji je upravo primio poslanje da naviješta Kristovo Evanđelje" (Katekizam, 1574).

Priroda i učinci primljenog reda

Sakrament svetog reda daje sudjelovanje u Kristovu svećeništvu, na način kako je predan apostolskim nasljedstvom. Ministralno svećeništvo razlikuje se od zajedničkog svećeništva vjernika koje proizlazi iz krštenja i potvrde.

Oboje su "međusobno povezani" i u skladu s drugim; ali „oni se međusobno razlikuju u biti, a ne samo u stupnju.” [27] Službeno je svećeništvo vlastito i specifično da bude „sakramentalni prikaz Isusa Krista – glave i pastira” [28], što čini mogućim vršiti Kristov autoritet u pastoralnoj funkciji propovijedanja i upravljanja, te djelovati *in persona Christi* u vršenju sakramentalne službe.

„Prikaz Krista Glave” (*repraesentatio Christi Capitis*) uvijek postoji u službeniku, čija je duša zapečaćena sakramentalnim karakterom, neizbrisivo utisnutim pri ređenju. Ovo obilježje je, dakle, glavni učinak sakramenta, i budući da je trajna stvarnost, čini red nemogućim za ponavljanje ili uklanjanje ili dodjeljivanje na ograničeno vrijeme. „Istina je da valjano zaređeni može iz ozbiljnih razloga biti razriješen obveza i funkcija povezanih s

ređenjem ili mu se može zabraniti njihovo vršenje; ali ne može ponovno postati laik u strogom smislu” (Katekizam, 1583).

Zaređenje u svakom od svojih stupnjeva također daje „milost Duha Svetoga svojstvenu ovom sakramentu”, koji je „konfiguracija Krista kao svećenika, učitelja i pastira, čiji je službenik zaređeni” (Katekizam, 1585.). Ova uloga službenika je i dar i zadaća, jer se ređenje prima radi služenja Kristu i vjernicima koji u Crkvi tvore njegovo otajstveno tijelo. Konkretnije, za biskupa primljeni dar je „Duh upravljanja kojeg si dao svom ljubljenom Sinu Isusu Kristu, a on ga je zauzvrat priopćio svetim apostolima.”[29] Za svećenika, Crkva traži dar Duha Božjega „kako bi bio dostojan doći pred tvoj oltar bez prijekora, naviještati evanđelje tvoga kraljevstva, služiti tvoju riječ istine, prinositi ti duhovne darove i žrtve,

obnavljati tvoj narod, kako bi mogli ići ususret našem velikom Bogu i Spasitelju Isusu Kristu.”[30] Što se tiče đakona, „sakramentalnom milošću, u zajedništvu s biskupom i njegovom skupinom svećenika služe u đakonatu liturgije Riječi i ljubavi prema Božjem narodu.”[31]

Stupnjevi svetog reda

Đakonat, prezbiterat i episkopat zadržavaju nutarnji međusobni odnos kao stupnjevi jedne sakramentalne stvarnosti svetoga reda.

Episkopstvo je „punina sakramenta reda”, koji se „u crkvenoj liturgijskoj praksi i na jeziku crkvenih otaca naziva vrhovnim svećenstvom, vrhovnom vlašću svete službe.”[32] Biskupima je povjerena „služba zajednici, predsjedavajući umjesto Boga nad stadom, čiji su oni pastiri, kao učitelji nauka, svećenici svetog bogoslužja i službenici

upravljanja.”[33] Oni su nasljednici apostola i članovi biskupskog kolegija, u koji su odmah uključeni ređenjem. Unutar ovog kolegija održavaju hijerarhijsko zajedništvo s Papom, pročelnikom kolegija, i s ostalim članovima. Oni su prvenstveno odgovorni za funkciju vlasti u Crkvi, kako u sveopćoj Crkvi tako i u predsjedanju mjesnim Crkvama. Oni upravljaju ovim mjesnim Crkvama kao „namjesnici i poslanici Kristovi” i to čine „svojim savjetima, opomenama, primjerom, a također i svojim autoritetom i svetom moći.”[34] Među biskupskim dužnostima „propovijedanje Evanđelja zauzima eminentno mjesto. Jer biskupi su propovjednici vjere, koji vode nove učenike Kristu, i oni su autentični učitelji, to jest učitelji obdareni Kristovim autoritetom, koji propovijedaju ljudima koji su im predani vjeru koju moraju vjerovati i provoditi.” I „kada poučavaju u zajedništvu s rimskim

papom, svi ih trebaju poštivati kao svjedoke božanske i katoličke istine." [35] Konačno, kao upravitelji milosti vrhovnog svećenstva, oni vrše vlast nad odgovarajućim i plodonosnim prakticiranjem sakramenata: „Oni upravljaju dodjelom krštenja, po kojemu se dodjeljuje dioništvo u Kristovom kraljevskom svećeništvu. Oni su izvorni službenici potvrde, djelitelji svetog reda i voditelji pokorničke stege, te usrdno potiču i upućuju svoj narod da s vjerom i poštovanjem vrši svoju ulogu u liturgiji, a posebno u svetoj žrtvi mise.” [36]

Svećeništvo je ustanovio Bog tako da njegovi službenici „mogu svetom snagom zapovijedi prinositi žrtvu i opraštati grijehe, te svoju svećeničku službu javno obavljati za ljude u Kristovo ime.” [37] Svećenicima je služba povjerena „doduše u manjem stupnju”, tako da „ustanovljeni u redu svećeništva mogu biti suradnici

biskupskog reda za ispravno ispunjenje apostolskog poslanja.”[38] Svećeništvo „dijeli Vlast kojom Krist izgrađuje, posvećuje i upravlja svojim Tijelom”, a po sakramentalnom redu koje su primili svećenici „označeni su posebnim znakom i suobličeni Kristu svećeniku na način da mogu djelovati u Kristovoj osobi koji je Glava.”[39] Oni „sa svojim biskupom čine jedno svećeništvo iako su vezani različitim dužnostima”[40] i vrše svoje poslanje u neposrednom kontaktu s ljudima. Konkretnije, svećenici „imaju prvenstvenu dužnost naviještati evanđelje Božje svima. Na taj način ostvaruju Gospodinovu zapovijed: 'Idite dakle po svem svijetu, propovijedajte Evanđelje svemu stvorenju.'" [41] Njihova je funkcija usredotočena „u euharistijskom bogoslužju ili misnom slavlju po kojem djelujući u osobu Krista i naviještajući njegovo otajstvo, sjedinjuju molitve vjernika s

Kristovom žrtvom te na takav način obnavljaju, sve do dolaska Gospodinova, jedinu žrtvu Novoga zavjeta, naime onu Krista koji se jednom prinosi za sve kao besprijeckorna žrtva Oca.”[42] Ta je uloga povezana sa „službom opraštanja i pomirenja”, koju vrše „za bolesne i grešnike među vjernicima”. Kao pravi pastiri, „vršeći unutar granica svoje vlasti Kristovu ulogu pastira i glave, okupljaju Božju obitelj kao bratstvo jednoga duha i vode je u Duhu, po Kristu, Bogu Ocu.” [43]

Đakoni čine najnižu razinu hijerarhije. Na njih su položene ruke „ne za svećenstvo, nego za službu služenja”, koju vrše kao prikaz Krista Sluge (*repraesentatio Christi Servi*). Đakonat je odgovoran „svečano dijeliti krštenje, biti čuvar i djelitelj euharistije, pomagati i blagoslivljati ženidbe u ime Crkve, donositi *Viaticum* umirućima, čitati Sveto

pismo vjernicima, poučavati i poticati narod, predvoditi bogoslužje i molitvu vjernika, dijeliti sakramente, služiti sprovode i ukope.”[44]

Tko dijeli, a tko prima ovaj sakrament

Uprava svetog reda u svoja tri stupnja pridržana je isključivo biskupu: u Novom zavjetu ga podjeljuju samo apostoli, a „budući da je sakrament svetog reda sakrament apostolske službe, na biskupima je, kao nasljednicima apostola, predati 'dar Duha', 'apostolsku lozu'. Valjano zaređeni biskupi, tj. oni koji su u lozi apostolskog nasljedstva, valjano podjeljuju tri stupnja sakramenta svetog reda” (Katekizam, 1576). Tri su stupnja sačuvana kroz stoljeća u zaređenoj službi.

Za dopuštenost biskupskog ređenja, u Latinskoj Crkvi, potreban je izričit

mandat rimskog prvosvećenika (usp. Zakonik kanonskog prava, 1013); u Istočnim Crkvama ovaj mandat rezerviran je za rimskog prvosvećenika, patrijarha ili metropolita, i uvijek je nedopušten u nedostatku legitimnog mandata (usp. Zakonik kanona istočnih Crkava, 745). U slučaju svećeničkog i đakonskog ređenja, zahtijeva se da biskup koji zaređuje bude sam kandidatov biskup ili da je primio dismisoralno pismo od nadležne vlasti (usp. Zakonik kanonskog prava, 1015-1016); ako se ređenje odvija izvan ordinandovog vlastitog područja, potrebno je dopuštenje dijecezanskog biskupa (usp. Zakonik kanonskog prava, 1017).

Za valjanost ređenja, u njegova tri stupnja, potrebno je da kandidat bude muško i kršten. Krist je, naime, za apostole izabrao samo muškarce, iako je među onima koji su ga slijedili bilo i žena, koje su u više navrata

pokazale veću vjernost. Ovo Gospodinovo ponašanje normativno je za cijeli život Crkve i ne može se smatrati posrednim, budući da su se apostoli već osjećali vezanima ovom praksom i polagali ruke samo na muškarce. Takav je bio slučaj, čak i kad je Crkva bila raširena u krajevima gdje prisutnost žena u službi ne bi izazivala nedoumicu. Crkveni su oci vjerno slijedili tu normu, svjesni da se radi o obvezujućoj tradiciji, koja se ispravno odražava u sinodskim dekretima. Crkva se stoga „ne smatra ovlaštenom pripuštati žene svećeničkom ređenju.”[45]

Za legitimno i potpuno plodonosno ređenje od kandidata je potrebna i nadnaravna stvarnost poziva, koja se potvrđuje pozivom nadležne vlasti („poziv hijerarhije“). U latinskoj Crkvi zakon o crkvenom celibatu vrijedi za sva tri stupnja; to „ne zahtijeva sama narav

svećeništva,”[46] ali „ima mnogostruku prikladnost za svećeništvo,” jer ovim darom klerici sudjeluju u celibatskom načinu života koji je Krist preuzeo da bi izvršio svoje poslanje” „Lakše uz Njega prijanjaju nepodijeljenim srcem, slobodnije se u Njemu i po Njemu posvećuju službi Bogu i ljudima. Punim predanjem svog života poslanju koje im je povjereno, zaređeni muškarci „prizivaju tajanstveni brak koji je uspostavio Krist . . . u kojoj Crkva ima Krista kao jedinog Zaručnika. Oni, štoviše, daju živi znak budućeg svijeta, po već prisutnoj vjeri i ljubavi, u kojem se djeca uskrsnuća niti žene niti udavaju.”[47] Trajni đakoni, kao i đakoni i svećenici sv. Istočne Crkve, nisu obvezani na celibat. Konačno, za ređenje su potrebna određena unutarnja i vanjska raspoloženja, potrebna dob i znanje, ispunjenje preduvjeta za ređenje te nepostojanje zapreka i nepravilnosti

(usp. Zakonik kanonskoga prava, 1029-1042; Zakonik kanona istočnih Crkava, 758-762). Za kandidate za biskupsko ređenje vrijede posebni uvjeti kako bi se osigurala njihova prikladnost (usp. Zakonik kanonskog prava, 378).

Osnovna bibliografija

Katekizam Katoličke Crkve,
1533-1600, 1601-1666, 2331-2400.

Sveti Josemaría, Razgovori s mons.
Escrivom, 87-112.

Sveti Josemaría, Homilija Brak,
kršćanski poziv, u Susret s Kristom,
22-30.

Sveti Josemaría, Homilija Svećenik
zauvijek, Ljubiti Crkvu, 34-50.

[1] Sveti Pavao VI., *Humanae Vitae*, 25. srpnja 1968., 8.

[2] Sveti Ivan Pavao II., *Opća audijencija*, 6. listopada 1982., 7.

[3] Ivan Pavao II., *Familiaris Consortio*, 22. studenog 1981., 11.

[4] Papa Franjo, *Amoris laetitia*, 19. ožujka 2016., 40.

[5] Usp. Drugi vatikanski sabor, *Gaudium et spes*, 48.

[6] Papa Franjo, *Amoris Laetitia*, 63.

[7] II. vatikanski koncil, *Gaudium et spes*, 48. „Roditelji trebaju smatrati svojim pravim poslanjem zadaću prenošenja ljudskog života i odgoja onih kojima je prenesen. Trebali bi shvatiti da su time suradnici ljubavi Boga Stvoritelja i da su, tako reći, tumači te ljubavi. . . Tako, pouzdajući se u Božju Providnost i oplemenjujući duh žrtve, vjenčani

kršćani slave Stvoritelja i teže ispunjenju u Kristu kada se s velikodušnim ljudskim i kršćanskim osjećajem odgovornosti slobodno predaju dužnosti rađanja” (Drugi vatikanski sabor, *Gaudium et Spes*, 50).

[8] Citat u Katekizmu je iz II. vatikanskog sabora, *Gaudium et spes*, 49.

[9] Usp. Papa Benedikt XVI., *Sacramentum Caritatis*, 22. veljače 2007., 29; Kongregacija za nauk vjere, *Pismo o primanju euharistijske pričesti rastavljenih i ponovno vjenčanih vjernika*, 14. rujna 1994.; *Katekizam*, 1650.

[10] Ivan Pavao II., *Familiaris Consortio*, 84. Citat je iz Ivana Pavla II., *Homilija na kraju Šeste biskupske sinode*, 25. listopada 1980., 7.

[11] Usp. Papa Franjo, *Amoris laetitia*, 307-312.

[12] Ivan Pavao II., Pismo kard. William W. Baum i sudionicima Godišnjeg seminara o unutarnjem pravu u organizaciji Apostolske pokornice, 22. ožujka 1996.; usp. Papa Franjo, *Amoris laetitia*, 311.

[13] Usp. isto, 303-305.

[14] Papinsko vijeće za zakonodavne tekstove, O dopuštenosti ponovno vjenčanih rastavljenih osoba na svetu pričest, 24. lipnja 2000., 2.

[15] Usp. Papa Franjo, *Amoris laetitia*, 307-308.

[16] Katekizam govori o Drugom vatikanskom saboru, *Gaudium et spes*, 48 i 50.

[17] *Gaudium et Spes.*, 50.

[18] Isto, 51.

[19] Pavao VI., *Humanae Vitae*, 16.

[20] Ivan Pavao II., *Familiaris Consortio*, 14. „Obitelj je prirodna i temeljna jedinica društva i ima pravo na zaštitu društva i države” (Ujedinjeni narodi, Opća deklaracija o ljudskim pravima, 10. prosinca 1948., čl. 16).

[21] Isto, 42; citat citira II. vatikanski sabor, Dekret *Apostolicam Actuositatem*, 11. Usp. Papinsko vijeće za obitelj, „Obitelj, brak i de facto zajednice”, Vatikan 2000.; Kongregacija za nauk vjere, Razmatranja o projektima za pravno priznavanje zajednica homoseksualnih osoba, Vatikan 2003.

[22] Ivan Pavao II., *Familiaris Consortio*, 21.

[23] Drugi vatikanski sabor, *Lumen gentium*, 11.

[24] Kongregacija za nauk vjere, Deklaracija *Dominus Iesus*, 6. kolovoza 2000., 14.

[25] Drugi vatikanski sabor, Lumen gentium, 19.

[26] Isto, 20.

[27] Drugi vatikanski sabor, Lumen gentium, 10.

[28] Ivan Pavao II., Pastores Dabo Vobis, 15. ožujka 1992., 15.

[29] Rimski pontifikal, biskupsko ređenje, posvetna molitva.

[30] Bizantski obred, Molitva svećeničkog ređenja.

[31] Drugi vatikanski sabor, Lumen gentium, 29.

[32] Isto, 21.

[33] Isto, 20.

[34] Isto, 27.

[35] Isto, 25.

[36] Isto, 26.

[37] Drugi vatikanski sabor,
Presbyterorum ordinis, 2.

[38] Ibid.

[39] Ibid.

[40] Drugi vatikanski sabor, Lumen
gentium, 28.

[41] Drugi vatikanski sabor,
Presbyterorum ordinis, 4.

[42] Drugi vatikanski sabor, Lumen
gentium, 28.

[43] Ibid.

[44] Ibid, 29.

[45] Kongregacija za nauk vjere,
Deklaracija Inter Insigniores o
pitanju primanja žena u ministarsko
svećeništvo, 15. listopada 1976., 100;
citirao sveti Ivan Pavao II. u
Ordinatio Sacerdotalis, 22. svibnja
1994., 2.

[46] Drugi vatikanski sabor,
Presbyterorum ordinis, 16.

[47] Ibid.

pdf | document generated
automatically from [https://
dev.opusdei.org/hr-hr/article/tema-24-
brak-i-sveti-red/](https://dev.opusdei.org/hr-hr/article/tema-24-brak-i-sveti-red/) (6.08.2025.)